

után, mely szinte teljes bukással végződött.

Terünk nem engedi, hogy Monet izgalmas útját lépésről-lépésre kísérijük. Aki a könyvet olvassa, nem szűnő érdeklődéssel fogja ezt a harcot figyelemmel kísérni Claude Monet növekvő dicsőségén át, győzelmeig.

Mauclair teljes részletességgel tárgyalja Monet egész életútját, munkásságát. Számontartja művészetének minden nevezetesebb állomását, tökéletes vonalban mutatja be a művész fejlődését.

A könyv legértékesebb része azonban természetesen az, ahol teljesen behatóan Monet művészetének lényegébe. Kifejti, hogy Monet-féle elmélet sohasem volt. „Beható és eredeti látomása volt a természetéről, amelyet imádott, egész életét azzal töltötte, hogy visszaadja, amilyennek látta, ehhez képest kitalálta azokat az eszközöket, amiket erre a célra a legalkalmasabbnak látott... mindössze ennyi az, ami szorosan véve erre a nagy és önmagával beérő egyéniségre tartozik” — írja Mauclair. Monet nem alkalmazott tanítélet, azokat csak a magyarázók utólag vezették le műveiből. A fizika és optika elvein túl, lángeszével dolgozott. A nap atmoszférájába burkolt és attól megszínezett dolgokat lefestette úgy, ahogy érezte és látta. A Monet szemlencséje teremtett itt új világot a vásznakra. A maga módján fejezte ki a fényt, a levegőt, rezgést, mozgást, a folyton változó atomikus életet: így lett Monet az impresszionizmus atyja, megteremtője, a fény, a szín poétája.

„Művésze arra vezette, hogy a rajzot és a színezést teljesen egyesítse tiszta színek vonásainak halmozásával s hogy a síkokat úgy szólván ecsetvéggel mintázza”. Ez egyik legjellemzőbb vonása. Monet alkalmazza a komplementáris színek elméletét is legelőször.

Ő tüzte a festő elé a „színekben való gondolkozást”. Előbb megkövezték, — azután zajosan megtapsolták érte. „Ő sok embert megtanított látni, ami nagy tudomány, mert az ember mindent néz, de ritkán lát is valamit”. „Egész alkotása pantheista költemény, a képek vonatkozásainak magyarázata a színárnyalatok számtalan kapcsolataival... Az ő természet-tolmácsolása a fénynyo-

matok mozgása által egyaránt festői, zenei, költői, tudományos és filozófiai” — rajong érette Mauclair, „az útmutatások kincseshányója lett”.

Mauclair színes, mélyenjáró, megleg szívvel írott könyve napvilág elé tárja a kincseshánya minden dús tárnáját, a festészet kedvelői nagy élvezettel és sok tanulsággal olvashatják ezt a finom tanulmányt, melyet nagyon szép reprodukciók egész sora egészít ki.

Renoir elegáns, megkapó művészetét François Fosca ismerteti frissen, könnyed tollal. Nem szánt oly mélyen, mint Monet portretistája, de ő is teljes, jó képét adja e másik nevezetes modern festő munkásságának. Részletesen, gonddal boncolgatja ez érzékes paletta finom természetét és jól illeszti be tanulmányába. Renoirnak, az embernek jellemző rajzát.

Pissarro hányatott életét, keserves küzdelmeit, érvényesülését A. Tabarant írta meg. Túlzó részletességgel foglalkozik az impresszionizmus e harmadik nagy alakja életének külső folyásával, de adatai érdekesek, mert lépten-nyomon jellemzően fonódnak bele a Monet, Renoir, Pissarro, Sisley körül felviharzó mozgalomba. Ezt a két kötetet is pompás illusztrációk magyarázzák.

Wildner Ödön elismerésreméltó munkát végzett a fordítással, de súlyos hibaként kell fölemlitenünk stílusának rossz magyarságát. Csak néhány példát kapunk ki: „Renoir arra lelkesült”, (e helyett: azért) „kissé később irányt vált” (változtat), „hajak”-at, ír haj helyett, leír ilyen szót: „szerencséhezjutjuk” (!) „nekiugródnak” stb. Ugyanilyen hadilábon áll igen gyakran a szórenddel is.

Mariay Ödön.

Verseskönyvek. (Peterdi Andor: Éneklő zarándok. Világosság könyvnyomda. 1925. *Nadányi Zoltán*: Szép nő az ablakban. Singer-Wolfner. 1925. *Szigethy Ferenc*: Vidéki versek. Sylvester-kiadás. 1925. *Bányai Kornél*: Örök arc. Szerző kiadása. 1925. *Balogh István*: Hó-fa. Pollák Gusztáv kiadása. 1926. *Móra László*: Álmos szekerén. Nemzedékek kiadása. 1925. *Toronyi Gábor*: Az ember árnyékában. Világosság könyvnyomda. 1925. *Iváni Rella*: Csodaszínekben. Székely és társa könyvnyomdája, Sopron. 1925.)

Peterdi Andor új verseskönyve (Eneklő zarándok) hosszú hallgatás után jelenik meg. A költő maga elpanaszolja egyik versében, hogy „hárfája rég szegre akasztva pihen, mert oly korba szédült élete, hol nem hevülnek többé éneken.” Azok, akik Peterdi pályáját egykori felfedeztetése óta figyelik, hamar észreveszik ezt a lehangoztságot a kötetben s valami csonkaságot éreznek, mintha egy nemes faragású szobor kisebb-nagyobb törmelékeit látnák szanaszét. Peterdi Andor hosszú hallgatás után sem jött egész kötet: több fordítást is közül s nem mindig a legjobbakat, azonkívül pár régebbi szép versével is újra találkoznunk könyvében, ami nyilván a lankadság jele.

Könyve azért így is kedves, jóleső olvasmány, nem egyszer igazi művészi élvezet. Csak néhány legjobb versének címét idézzük: *Ha földed nincsen... Isten köpenye alá. Lepihenek... Találkozás a tavasszal. Miklós. Rudnay Gyulához. Békét, kenyeret, hazát... Ezekben a költeményekben híven, szinte változatlanul jelenik meg a rokonszenves költő minden jellemzőbb vonása. Lírája színekben dúskál, mely zengésű, epikus szélességű. Egyszerű, jó ritmek, takaros, kissé darabos formába pántolt, fenkölt érzések és gondolatok, bibliai hangulatú dalai az áldott szegénységnek, versek a természetről, hazafias, családi versek, költői epiztolák. Peterdi Andor sohasem volt régi és modern sem volt: csöndes, jó poéta volt, elemi költő, vándor, proletár, autodidakta (ami igen nemesen fejeződik ki nála), elsősorban a magyar természettől, a népdaltól tanult s a műköltészetben Arany és Petőfi természetes művészetét fogadta el. Az idegenek közül egyedül Verharen hatott rá; a nagy belgához főleg a természet szeretete vitte. (*Tavaszi szél* c. versét aligha írta volna meg Verhaeren ismerete nélkül.)*

Peterdi Andor nem szélsőséges író, ami korunkban ritka erény. Nem pártköltő s proletárnak is a szó legjobb értelmében proletár. Szíve, esze arányosan oszlik meg hazája, istene és az emberiség között. Alaptémája mégis a földtelenek sorsa s a világmegváltás dogmatikus szocialista hangja lépten-nyomon ismétlődik nála. Ez kissé sablonos proletáromantikát visz verseibe. De néhány

kenyérszagtól mentes költeményében — napjaink mértékével mérve — kiváló költői szépségek érvényesülnek.

Fordításai különböző értékűek. Nem hivatásos műfordító; de szívesen költ át magyarra idegen verseket, melyeknek csírája a maga lelkében is megvolt. Verhaerentől valamikor egész kötetre való verset fordított s új verseskönyvében is akad egy-két csinosabb Verhaeren-átköltés. Hugo Salus költeménye jelentékenyen kiszélesül a kezében s az eredeti vers lüktetése több helyen kényelmes alexandrinussá csendesedik. *A jó tehén* c. vers eredetiben is bátran elkerülhette volna a napfényre jutást.

Nadányi Zoltán Szép nő az ablakban címmel adta ki legújabb verseit. Van is egy ilyen vers a könyvben: az eszményt szimbolizálja. Nadányi elsősorban a forma mestere. Meleg, érzés, szinte semmi; csak a vers könnyű, kecses muzsikája, a szavak hűvös fénye, ötletek pillanatra vakító ragyogása. Amit átél, költői figurává, kedves játékká válik. Nincs egyetlen forró, szerelmes szava sem, mintha attól félne, hogy ezt a meghatódást nem bírja el a szavak szappanbűboréka. Ha Nadányi Zoltán nem költőnek születik, bizonyára megrajzolta volna témáit. Pillanatok alatt kész ceruzarajzokat, lehellétszerű pasztellképeket vázolt volna, iniciálékat, fejléceket. Amit versben mond, többnyire mind falusi élmény, természet. S mégis szobaköltészetté, azt mondhatnók: szalonköltészetté válik nála a falu, a csend, a vidék minden szépsége. Természetben élő poéta talán még nem használt nálunk ilyen szokatlan, látszatra annyira elütő formát a témáihoz. Nadányi különös egyéniségén keresztül lát mindent, ami érdeklí az anyit vesz észre belőle — sokszor nagyon is szűk látésövön keresztül — amennyi formaötletéhez elegendő. A számtalant, a végtelent keresi, mérhetetlen nagy hegyen akarja aludni utolsó álmát, nem akar évszámot a fejfájára s mégis csak a részletek, az apró jelenségek, lelki mozzanatok érdeklik. S verset ír a betűről, a jégvirágról, mely a szegény emberek karácsonyfája, a harkályról, aki a beteg fák doktora, az akácfá haláláról, meg sok más apróságról. Ismeri a falu minden zeg-zúgát, a tárgyak ujja-

születnek benne, bizarr alakot öltenek, egy-egy élmény a természetben, egy szempárbán mágikus történeté, friss, könnyű ütemű, csengő-bongó verssé válik. Igaz, ez a forma-bravúr nem egyszer keresetté, esztergályozottá teszi a versét. Ilyenkor az erőszakolt ötletet hasztalan kíséri a mindig pompás verselés muzsikája. De a versek javarésze számottevő művészet s külön helyet jelöl Nádányi Zoltánnak.

Szigeti Ferenc versei nem egészen ismeretlenek: egy-két nívósabb lapban — igaz, napirítván — olvastunk már tőle s a Petőfi-társaság vendég-poétái közt is találkoztunk vele. Már akkor megjegyeztük, hogy határozottan tehetséges fiatalemberrel van dolgunk, aki, ha még nem jár is eredetibb nyomon, mondánivalóját természetesen, néhol megkapó közvetlenséggel fejezi ki. A *Vidéki versek* egy eszöndbe temetkezett, a város és a falu világa közt ábrándozó ifjú pap halkszavú kötete. A falu, a családi élet, a természet, a vallás s valami szelíd sóvárgás a zajos nagyvilág felé, adják főtémáit. Szaboleska föltétlenül hatott rá s Juhász Gyula Végekről írt pompás képei is megihlették, sokszor utánzengésre készítették. De azért elég egyéni hang van értékesebb verseiben. Rokonszenves apróságok ezek, nincs bennük semmi modorosság, ujsághajhászat s Szigethy mégis az ujság és szépség hatását éri el akár-hányszor, épp legsemmissé apróságjával. Nem vadászik képekre, beszéde egyszerű, tösgyökeres magyar nyelv. Van érzéke tájfestéshez, tűnő hangulatokhoz, melyek megérzékítése nem gondolatbeli munka, ha nem a ritmus, a nyelv muzsikájának dolga nála. Íme, egyik falusi képe, kész, egészséges hangulatké:

Falusi nyári reggel.

Kakasszó harsan innen-onnan,
Mint éles kürtjel harsanása:
Halk zaj ébred az udvarokban —
Pirul a hajnal pirkadásá.

Előbb még szürke félhomályban
Allott itten sötétben minden,
Az ismerős fát alig láttam
S most előttem áll újult színben.

Meglendül a szomszéd kút gémje,
Hallik: vizet mérítnek rajta —
A kert is mintha most ébredne,
Valami madár most kezd dalba.

Az utcáról behallik halkan
Lépése zaja két embernek.
Kaszájuk fénye ide csillan
A mezőre munkába mennek.

Egy kocsí zörög távol, messze,
Itt közelben indul egy másik —
S míg hallgatózom itt figyelve,
A nap mind tündöklőbbé válik.

Egy nagy fényes tükör a kék ég —
Tele van minden életkedvvel —
Harang kondul szőlítva népet —
S teljes fényében áll a reggel.

A falusi egyhangúság unalma természetesen egyhangú verseket is terem, lanyha, elrajzolt verseket, hasonlatok (A mult, ez a nagy, gazdag temető... A sors, ez a vén hájóskaipitány... Az ég áttetsző tisztá kék üveg... Az életem: egy bővizű patak...). De az egész kötet után mégis az a benyomásunk, hogy Szigethy Ferenc többre viheti még, ha falusi magányában a természet nyitott könyve mellett, a nagy költők könyveit is szorgalmasan lapozza.

Bányai Kornél egészen új és fiatal költő. Tudtunkkal első kötete az *Örök arc* című tragédiája. Főliáns alakú, pompásan kiállított, modern ingyenséggel berendezett könyv, mely első pillantásra elárulja, hogy szerzője ultramodern utakon jár. Azok útján, akiknek már jóöreg Ady Endre is sok tekintetben elavult poéta. Szabad ritmusú, hosszú sorokban lüktető verseket ír, rimes alig akad köztük, azok is oly szélesek, hogy a rím szinte csak távoli visszhangként csendül. Fojtott, nehéz levegő vesz körül, csupa színfolt, zenei hatásra épített, füledet verssorok, szokatlan jelzők, lázas pesszimizmustól hajszolt gondolatok és egy adag modorosság. Az író ezáltal hangnemben ír le mindent, ami pillantása kerületébe téved. A kifürkészhetetlen mindenség, a világháború és a jövő problémái csillannak át az ösztönös erővel áradó verskolosszusokon. Az olvasó csupán néhány eredeti képre emlékezik vissza s bizonyos megkönnyebbülést érez, mikor végre letette a könyvet. Bizonyára tehetséges ember könyve, kinek még tán komoly mondánivalója lesz. Egyelőre nem értjük, hogy Bányai Kornélnak, aki szemlátomást újat akar tartalomban és kifejezés-módban, miért kellett immár nagyon is elavult és bohókás külsőségekhez folyamodnia? Mi értelme van példának okáért, hogy a vesszőt halálra ítélte kötetében, ellenben a pontnak, kérdőjelnek és szerencsés társaiknak megkegyelmezett? Aztán: a fájások, történések, miértek, stb. stb. már elavult költői többesszámok a modoroskodó eredetiség szótárá-

ban. Az is bánt, hogy Bányainál az utolsó patkószögig minden egzaltáltan futurista eltorzításban jelenik meg. Oly embert látunk, aki állandóan liheg, állandóan nagyot akar mondani, állandóan a baljós káprázatok isteni ködét hiszi maga körül. Egyedül ez az erőnek erejével új hangra törekvés teszi egységessé a tartalomra széthulló kötetet. A verscímek mintha éppen csak szokásból kerülnének a versek fölébe, semmi különösebb közük egymáshoz. Íme néhány sor *Magyar táj* című verséből: „Átlátszó messzeség bizonytalan két háttér s lent a föld búzával és szőlővel megrakott erős tapintható korongja: őstalaj melybe csak merültek s népek esontjait dugdosták meteort pendítő napot lyugató ezerévek. Összesímul itt és bennem a két örök ellentét: a föld és a menny s mint hetedik gyermek a babonában szemem acéltükrével tömör testeket tapintok a mély sok kincsét bámulum s megérzem a legkisebb csírákat is... ég szélén füsttölgő tanyák s a föld felől friss kenyér illatát árasztva dől a dal: ne menj kislány a tarlóra gyöngye vagy még a sarlóra ha megvágod kis kezdet ki süt nekem lágy kenyeret!” Meg kell hagynunk, hogy Bányai Kornéltól olvastunk néhány verset a napilapokban, melyek erőtől duzzadnak s színezésükkel, eleven és új képekkel, muzsikájukkal hatást keltenek.

Balogh István immár a negyedik verseskönyvét adja ki. Az *Egi karavánok*, a *Koporsók szállnak* szimbolizmusuk hínárjába tévedt érzés, fiatal szerzője sok modorossággal indult. Egyetlen versére sem emlékezünk; strófákat kaptunk, melyek összefüggéslen sorokból szövődtek, furcsa rímkötéssel, újszerűnek látszó, alapjában véve dadogó formában. Amit mondott, nem annyira egzaltált, mint inkább egzaltáltsággal kacérkodó lélek groteszk káprázata volt, furcsa jelzőkkel, nyakatekert képekkel. Ma sincs róla más véleményünk. Egyszerűen nem értjük ezeket a verseket. Új kötetében is vannak szép strófák, de a kapcsolat egyszerre megszakad, a gondolat kisiklik kerékvágásából s mire a vers végéhez értünk, teljes szózavar labirintusában tamaskodunk. A kötet címe: *Hó-fa*. Van egy hasonló című vers is a kötetben. De sem itt, sem a könyv fedelén nem értjük az értel-

mét. Tehetséges és akaratos ember megtévedése, kitől komolyabb versek is telnének.

Móra László versei (Álmok szeke-rén) régi magyaros csapásokon járnak. Egyelőre még csak békés, szelídlelkű epigonok látjuk, aki készen kapott eszközökkel dolgozik. Világháborút járt ember, csöndes, álmatag lélek s most előttünk bontakozik. Verseit tisztos érzések hevítik s jó magyarsága itt-ott színes, közvetlen szavakban érvényesül. Mintha Pósa-verseket hallanánk a kedves, szelídlelkű mesemondó egyik lelkes, tiszta szívű tanítványától. Móra jó irányban jár s népies ízű verseiben kivált egy-két regéjében komolyabb írói kvalitásokat is sejtet, de a kötet idő előtt látott napvilágot. Hisszük, hogy nemsokára komolyabb kötetet is kapunk tőle. Néhány megzenésített dala méltó rá, hogy szélesebb körben ismerjék.

Toronyi Gábor (Az ember árnyékában) Peterdi Andor hatása alatt ír, kinek témakörével, világnézetével rokonságot mutat. Ő is az elnyomott emberi jogok harcosa, a nélkül, hogy bántóan pártköltővé válnék. Már eljutott bizonyos verselő készségig, de gondolat- és érzésvilága még darabosan, töredékesen ömlik formába. Nyers költői ösztöne szép sorokat sugalmaz, a versek már az utolsó strófa előtt elérik tetőpontjukat s nagobbára befejezetlenek. Néha kenetes szóvirágokat olvasunk tőle (*Mérhetlen üdvöm, kincses boldogságom*: így már a hetvenes évek harmadrendű poétái is tudtak áradni). Sorait nem egyszer csupán a rímek, még pedig eleséptelt rímek kényszere toborozza tetszetős, valójában nem sokat mondó versekké; de van néhány igaz, őszinte dala melyek tehetségesebb kezdőre vallanak.

Iváni Rella verseiből egy érzelmes hazaszerető magyar leány beszél. Verselése még bátortalan, mondani-valójának nincs eredeti íze. Színes strófái bőségesen áradnak s ez a könnyű hangoltság csak növeli a pongyolaságot. A tisztos érzések, hazafias, családias felbuzdulások bő anyaga több önkritikát érdemelt volna. *Vajthó László*.

Maszyk Endre: Új Testamentum. 1925. 495 lap.

Úgy hisszük, hogy ha egy írónak az életműve, vagyis oly irodalmi al-